Impact Factor 6.261

ISSN=2348-7443

# TEMPLOY ROSANERS

LICC Approved Multidia plinary International E-research Journal

PEER REFREED & INDEXED JOURNAL 4 \$

8<sup>th</sup> March 2019 Special Issue - 106(A)

# MALE FEMALE RATIO IMBALANCE IN INDIA

Chief Editor
Dr. Dhanraj T. Dhangar
Assist. Prof. (Marathi)
MGV'S Arts & Commerce college,
Yeola, Dist. Nashik (M.s.) India

Executive Editor of This Issue Dr. A.M. More Dept. of Economics Vasundhara College, Ghatnandur, Tg. Ambajogal, Dist. Beed





Impact Factor (2019) - 6.251, (cst) - 3.625, (cst) - 3.626 Special Issue - 106(A)   March, 2019   UGC Approved No. 40705		RESEARCH JOURNEY International Multidisciplinary E-Re	esearch lournal	ISSN- 2348-7143
डॉ. आरडले एस.डी. , सहा.प्र. दिक्षत एस.डी.  54. "मारतालील स्त्री-पुरुष प्रमाण असंतुलनायी करणे "  डॉ. एस.डॉ.भागारारे चेंचनाथ फड, कावळे एस.टी.  55. 'आरतालील स्त्री-पुरुष प्रमाणाये अध्ययनं डॉ. नंदिकिशीर पुळे  56. 'भारतालील स्त्री-पुरुष प्रमाणाये अध्ययनं डॉ. नंदिकिशीर पुळे  57. "पुरुष स्त्री प्रमाण पुळे पुणोत्तरातील असमतोल : विशेष संदर्भ सातूर जिल्हा डॉ. एस. एस. देवनाळकरं 162 डॉ.सी.डी. इतिहरी पुळे पुणोत्तरातील असमतोल : विशेष संदर्भ लातूर जिल्हा डॉ. एस. एस. देवनाळकरं 168 डॉ.सी.डी. इतिहरी पुळे पुणोत्तरातील असमतोल : विशेष संदर्भ लातूर जिल्हा डॉ. एस. एस. देवनाळकरं 168 डॉ.सी.डि. इतिहरी पुळे पुणोत्तरातील असमतोल : विशेष संदर्भ लातूर जिल्हा डॉ. राम. प्रमाण पुणोत्तर प्रवर्ती डॉ.सी.डि. इतिहरी पुळे पुणोत्तरातील असमतोल सुणारण्यासाठी ज्याययोजना प्रात्रीति स्त्री-पुळे पुण्णा पुणोत्तर प्रवर्ती डॉ.सी.डि. प्रात्तील स्त्री-पुळे पुणोत्तरातील असमतोल सुणारण्यासाठी ज्याययोजना प्रत्रीति स्त्री-पुळे पुणेत पुणेत प्रमाण रचनेचा अध्यास प्रात्तीति स्त्री-पुळे प्रमाण रचनेचा अध्यास प्रात्तीत स्त्री-पुळे प्रमाण रचनेचा अस्त्राती चरणे प्रति स्त्रीति स्त्री प्रमाण स्त्री स्त्रीति स्त्री प्रमाण स्त्री स्त्रीति स्त्री प्रमाण प्रत्रीति स्त्री प्रमाण प्रत्री स्त्रीति स्त्री प्रमाण प्रत्री स्त्रीति स्त्री प्रात्तीति स्त्री प्रमाण की मनतिस्त्री प्रत्री प्रमाण की मनतिस्त्री प्रति प्रत्री प्रमाण और समाज की मनतिस्त्री प्रा. मजली प्रत्री, मालेराव सुणाकर नारायण 196 प्रात्तित स्त्री-पुळे प्रमाण की स्त्रीति समाज स्त्री प्रमाण प्रति समाज स्त्रीति समाज स्त्रीति समाज स्वरीति समाज स्त्रीति समाज सम्त्रीति समाज सम्त्रीति समाज स्त्रीति समाज सम्त्रीति समाज समाज सम्त्रीति समाज सम्त	101	Impact Factor - (SJIF) - 6.261, (CIF) - 3.452, (GIF) -0.676 Special Issue - 106(A)		
डॉ. आरडले एस.डी. , सहा.प्र. दिक्षत एस.डी.  54. "मारतालील स्त्री-पुरुष प्रमाण असंतुलनायी करणे "  डॉ. एस.डॉ.भागारारे चेंचनाथ फड, कावळे एस.टी.  55. 'आरतालील स्त्री-पुरुष प्रमाणाये अध्ययनं डॉ. नंदिकिशीर पुळे  56. 'भारतालील स्त्री-पुरुष प्रमाणाये अध्ययनं डॉ. नंदिकिशीर पुळे  57. "पुरुष स्त्री प्रमाण पुळे पुणोत्तरातील असमतोल : विशेष संदर्भ सातूर जिल्हा डॉ. एस. एस. देवनाळकरं 162 डॉ.सी.डी. इतिहरी पुळे पुणोत्तरातील असमतोल : विशेष संदर्भ लातूर जिल्हा डॉ. एस. एस. देवनाळकरं 168 डॉ.सी.डी. इतिहरी पुळे पुणोत्तरातील असमतोल : विशेष संदर्भ लातूर जिल्हा डॉ. एस. एस. देवनाळकरं 168 डॉ.सी.डि. इतिहरी पुळे पुणोत्तरातील असमतोल : विशेष संदर्भ लातूर जिल्हा डॉ. राम. प्रमाण पुणोत्तर प्रवर्ती डॉ.सी.डि. इतिहरी पुळे पुणोत्तरातील असमतोल सुणारण्यासाठी ज्याययोजना प्रात्रीति स्त्री-पुळे पुण्णा पुणोत्तर प्रवर्ती डॉ.सी.डि. प्रात्तील स्त्री-पुळे पुणोत्तरातील असमतोल सुणारण्यासाठी ज्याययोजना प्रत्रीति स्त्री-पुळे पुणेत पुणेत प्रमाण रचनेचा अध्यास प्रात्तीति स्त्री-पुळे प्रमाण रचनेचा अध्यास प्रात्तीत स्त्री-पुळे प्रमाण रचनेचा अस्त्राती चरणे प्रति स्त्रीति स्त्री प्रमाण स्त्री स्त्रीति स्त्री प्रमाण स्त्री स्त्रीति स्त्री प्रमाण प्रत्रीति स्त्री प्रमाण प्रत्री स्त्रीति स्त्री प्रमाण प्रत्री स्त्रीति स्त्री प्रात्तीति स्त्री प्रमाण की मनतिस्त्री प्रत्री प्रमाण की मनतिस्त्री प्रति प्रत्री प्रमाण और समाज की मनतिस्त्री प्रा. मजली प्रत्री, मालेराव सुणाकर नारायण 196 प्रात्तित स्त्री-पुळे प्रमाण की स्त्रीति समाज स्त्री प्रमाण प्रति समाज स्त्रीति समाज स्त्रीति समाज स्वरीति समाज स्त्रीति समाज सम्त्रीति समाज सम्त्रीति समाज स्त्रीति समाज सम्त्रीति समाज समाज सम्त्रीति समाज सम्त	53	े. स्त्री -भ्रणहत्या एक समस्या	152	
अस्तातील स्त्री-पुरुष प्रमाण असंतुलनाची कारणे   158			133	
डॉ. एस.डी.भागानगरे       158         डॉ. महादेश वेजनाय एड., काढं एस.टी.       161         डॉ. महादेश वेजनाय एड., काढं एस.टी.       161         डॉ. मंदिकशोर मुंडे       162         डॉ. मंदिकशोर मुंडे       162         डॉ. मंदिकशोर मुंडे       162         डॉ. मंदिकशोर मुंडे       162         डॉ. मंदिकशोर मुंडे       165         डॉ. एस. एस. देवनाळकर       168         डॉ. मंदिक माण्या मुण्या मुणीतर प्रवर्धा       173         डॉ. मंदिक माण्या मुणीतर प्रवर्धा       173         डॉ. मंदिक माण्या मुणीतर प्रवर्धा       173         डॉ. मारतातील प्रज-पुरुष पुणीतपातील असमतोल मुखारण्यासाठी उपायथोजना       176         प्रा. कॉ. संवरास डी. मुक्ट       178         प्रा. कॉ. संवरास डी. मुक्ट       182         प्रा. कॉ. रामदास डी. मुक्ट प्रमाणातील असमतोलाची कारणे       182         प्रा. कॉ. रामदास डी. मुक्ट प्रमाणातील असमतोलाची कारणे       184         प्रा. कॉ. प्रवेण प्रानेताव       184         प्रा. कॉ. प्रवेण प्रानेताव       184         प्रा. कॉ. प्रवेण प्रा. प्रा. प्रा. कॉ. रे. दील की.       187         प्रा. कॉ. प्रवेण प्रा. कॉ. को प्रवेण काला आणि विकास खाशाना प्रा. कि.       189         प्रा. कॉ. प्रवेण प्रवेण को कर्य प्रवेण के.       189         प्रा. कं. कं. प्रवेण प्रवेण को प्रवेण के.       196         <	54		155	
हां.सहारं वी वेजनाथ फढ, कावळ एस.टी.  5. भारतातील स्त्री - पुरुष प्रमाणावे अध्ययन हुं. नंदिकसोर मुळे  5. पुरुष स्त्री प्रमाणातील बदलती प्रवृत्ती" विशेष संदर्भ मराठबाडा हां.डी.डी. श्रीचरते  5. भारतातील स्त्री — पुरुष पुणोत्तरातील असमतील : विशेष संदर्भ लातूर जिल्हा हां. एस. एस. वेवनाळकर हुं. एस. वेवनाळकर हुं. एस. वेवनाळकर हुं. एस. वेवनाळकर हुं. प्रमाणतील हुं. हुं. एस. प्रमाण गुणोत्तर प्रस्ती हुं. हुं. हुं. हुं. हुं. हुं. हुं. हुं.			155	
हां.सहारं वी वेजनाथ फढ, कावळ एस.टी.  5. भारतातील स्त्री - पुरुष प्रमाणावे अध्ययन हुं. नंदिकसोर मुळे  5. पुरुष स्त्री प्रमाणातील बदलती प्रवृत्ती" विशेष संदर्भ मराठबाडा हां.डी.डी. श्रीचरते  5. भारतातील स्त्री — पुरुष पुणोत्तरातील असमतील : विशेष संदर्भ लातूर जिल्हा हां. एस. एस. वेवनाळकर हुं. एस. वेवनाळकर हुं. एस. वेवनाळकर हुं. एस. वेवनाळकर हुं. प्रमाणतील हुं. हुं. एस. प्रमाण गुणोत्तर प्रस्ती हुं. हुं. हुं. हुं. हुं. हुं. हुं. हुं.	55	- अस्तातीलस्त्री -पुरुष गुणोत्तर - एक अभ्यास	158	
			150	
डॉ. नंदिकशोर मुळे  57. "युरुव स्त्री प्रमाणातील बदलती प्रवृत्ती" विशेष संदर्भ मराठबाडा डॉ.डी.डी. चौधरी  58. भारतातील रुपी— पुरुष गुणोत्तरातील असमतोल : विशेष संदर्भ लातूर जिल्हा डॉ. एस. एस: देवनाळकर  59. 'भारतातील हर्रवल्या दिवरा मराठबाङ्गाचे व्ययो अध्ययन डॉ.सीयक एम.भारती  60. 'पारतातील हर्रवल्या दिवरा मराठबाङ्गाचे व्ययो अध्ययन डॉ.सीयक एम.भारती  61. भारतातील स्त्री—पुरुष गुणोत्तरातील असमतोल चुधारण्यासाठी उपाययोजना प्रा.डॉ.हरिशाऊ कदम  62. भारतातील स्त्री—पुरुष गुणोत्तरातील असमतोल चुधारण्यासाठी उपाययोजना प्रा.डॉ.हरिशाऊ कदम  63. भारतातील स्त्री—पुरुष प्रमाण रचनेना अध्यास प्रा.डॉ. रामदास डी. मुक्टे  63. भारतातील स्त्री—पुरुष प्रमाण ताल असमतोलाची करणे प्रा.डॉ. रामदास डी. मुक्टे  64. घटते लिंग गुणोत्तर एक अभ्यास प्रा.डॉ.हशेरे डी.डी., प्रा.डॉ.संदील डी.के  65. भारतीय क्रमी अर्थव्यवस्था आणि विकास योजना प्रा.डॉ.अंबादास पांडुरंग वर्षे  66. उपित तालुक्याची लोकसंस्थ्याशास्त्रीय वैशिस्ट्ये पाटील संतोष बालाजी, डॉ. कोरपकवाड इं. डी.  67. घटता लिंगानुपात और समाज की मृतस्थिती प्रा. मजीश देशमुख, अनीरूद मुणोत्तर प्रमाण समतोल समतोल सुधारण्यासाठीच्या उपाययोजना प्रा. कंतीश देशमुख, अनीरूद माणः एक गंभीर समस्या डॉ.श्रम्था ब्रलेक विला गुणोत्तर प्रमाणः एक गंभीर समस्या डॉ.श्रम्था ब्रलेक व्यति लिंग—पुणोत्तर प्रमाणः एक गंभीर समस्या डॉ.श्रम्थाच ब्रलेकर  70. भारतात स्त्री-पुरुषातील असमतोलाचे प्रमाण प्रा.डॉ.रानेशी अप्याराव जायव  71. भागवित व भारतीय लिंग—पुणोरत्तर प्रवृतीच्या बदलाचा अभ्यास	(56		161	*
हां डों डी. योपरी  58. भारतातील स्त्री— पुरुष गुणोत्तरातील असमतोल : विशेष संदर्भ लातूर जिल्हा  छी. एस. एस. देवनाळकर  59. भारतातील हत्वलेल्या स्त्रिया : मराज्ञाङ्माचे व्यव्धे अध्ययन  हो. तीषक एम.भारती  60. भारतातील स्त्री-पुरुष प्रमाण गुणोत्तर प्रवर्ती  हो. गोर्स्वल राज्ञाराम पर हे  61. भारतातील स्त्री-पुरुष गुणोत्तरातील असमतोल सुधारण्यासाठी छपाययोजना  प्रा. हो. हरिभाऊ कदम  62. भारतातील स्त्री-पुरुष प्रमाण रचनेचा अभ्यास  प्रा. हो. रामदास ही. मुक्ट  53. भारतातील स्त्री-पुरुष प्रमाणातील असमतोलाची कारणे  प्रा. हो. रजेण भालेराव  64. पटले लिंग गुणोत्तर एक अभ्यास  प्रा. हों. रजेण भालेराव  65. भारतीय कृषी अर्चव्यवस्था आणि विकास योजना  प्रा. हों. रजेवा सांवास पांडुरेग वर्वे  66. जुनेगीह तालुक्याची लोकसंख्याशास्त्रीय वैशिष्ट्ये  पांडील संतोष बालाजी, हों. कोरपकवाड ई. डी.  67. घटता लिंगानुपात और समाज की मनरिष्टती  प्रा. मडावी ए.डी., मालेराव सुधाकर नारायण  68. भारताततील स्त्री—पुरुष गुणोत्तरातील समतोल सुधारण्यासाठीच्या उपाययोजना  प्रा. नतीशा देशमुख, अनीरुट्ट मोरे  69. महलाब बटते लिंग गुणोत्तर प्रमणः एक गंभीर समस्या  हों.संग्वनाथ कोव्हार  70. भारतात खो-पुरुषातील असमतोलाचे प्रमाण  प्रा. हों.संग्वनाथ कोव्हार  70. भारतात खो-पुरुषातील असमतोलाचे प्रमाण  प्रा. हों.संग्वनाथ कोव्हार  71. जागतिक व भारतीय लिंग-गुणोत्तर प्रवृतीच्या बदलाचा अभ्यास  71. जागतिक व भारतीय लिंग-गुणोत्तर प्रवृतीच्या बदलाचा अभ्यास  71. जागतिक व भारतीय लिंग-गुणोत्तर प्रवृतीच्या बदलाचा अभ्यास				
हां डों डी. योपरी  58. भारतातील स्त्री— पुरुष गुणोत्तरातील असमतोल : विशेष संदर्भ लातूर जिल्हा  छी. एस. एस. देवनाळकर  59. भारतातील हत्वलेल्या स्त्रिया : मराज्ञाङ्माचे व्यव्धे अध्ययन  हो. तीषक एम.भारती  60. भारतातील स्त्री-पुरुष प्रमाण गुणोत्तर प्रवर्ती  हो. गोर्स्वल राज्ञाराम पर हे  61. भारतातील स्त्री-पुरुष गुणोत्तरातील असमतोल सुधारण्यासाठी छपाययोजना  प्रा. हो. हरिभाऊ कदम  62. भारतातील स्त्री-पुरुष प्रमाण रचनेचा अभ्यास  प्रा. हो. रामदास ही. मुक्ट  53. भारतातील स्त्री-पुरुष प्रमाणातील असमतोलाची कारणे  प्रा. हो. रजेण भालेराव  64. पटले लिंग गुणोत्तर एक अभ्यास  प्रा. हों. रजेण भालेराव  65. भारतीय कृषी अर्चव्यवस्था आणि विकास योजना  प्रा. हों. रजेवा सांवास पांडुरेग वर्वे  66. जुनेगीह तालुक्याची लोकसंख्याशास्त्रीय वैशिष्ट्ये  पांडील संतोष बालाजी, हों. कोरपकवाड ई. डी.  67. घटता लिंगानुपात और समाज की मनरिष्टती  प्रा. मडावी ए.डी., मालेराव सुधाकर नारायण  68. भारताततील स्त्री—पुरुष गुणोत्तरातील समतोल सुधारण्यासाठीच्या उपाययोजना  प्रा. नतीशा देशमुख, अनीरुट्ट मोरे  69. महलाब बटते लिंग गुणोत्तर प्रमणः एक गंभीर समस्या  हों.संग्वनाथ कोव्हार  70. भारतात खो-पुरुषातील असमतोलाचे प्रमाण  प्रा. हों.संग्वनाथ कोव्हार  70. भारतात खो-पुरुषातील असमतोलाचे प्रमाण  प्रा. हों.संग्वनाथ कोव्हार  71. जागतिक व भारतीय लिंग-गुणोत्तर प्रवृतीच्या बदलाचा अभ्यास  71. जागतिक व भारतीय लिंग-गुणोत्तर प्रवृतीच्या बदलाचा अभ्यास  71. जागतिक व भारतीय लिंग-गुणोत्तर प्रवृतीच्या बदलाचा अभ्यास	57	. "पुरुष स्त्री प्रमाणातील बदलती प्रवृत्ती" विशेष संदर्भ मराठवाडा	162	×.
डॉ. एस. एस. देवनाळकर  59. 'भारतातील हरबलेल्या स्विया : मराठवाङ्याचे व्यष्टी अध्ययन डॉ.दीपक एम. भारती  60. भारतातील स्वी-पुरुष प्रमाण गुणौत्तर प्रवर्ती डॉ.मीडिव राजाराम परडे  61. भारतातील स्वी-पुरुष प्रमाण रचनेचा अध्यास प्रा.डॉ. हरिभाऊ कदम  62. भारतातील स्वी-पुरुष प्रमाण रचनेचा अध्यास प्रा.डॉ. रामदास डॉ. मुक्टे  63. भारतातील स्वी-पुरुष प्रमाणातील असमतीलाची कारणे प्रा.डॉ. रणेश भालेराव  64. घटते लिंग गुणोत्तर एक अभ्यास प्रा.डॉ. रथेश भालेराव  65. भारतील क्वी अर्थव्यवस्था आणि विकास योजना प्रा.डॉ. श्रेवे डी. स्वी., प्रा.डॉ. रदील स्वी.के.  66. उदिगीर तालुक्याची लोकसंख्याशास्त्रीय वैशिष्ट्ये प्राटील संतोष बालाजी, डॉ. कोरपकवाड ई. डी.  67. घटता लिंगानुपात और समाज की मनःरिथती प्रा. मडावी ए.डी., भालेराव सुधाकर नारायण  68. भारतातील स्त्री—पुरुष गुणोत्तरातील समतोल सुधारण्यासाठीच्या उपाययोजना प्रा. कनीशा देशमुख, अनीरहच्द गोरे  69. महलाब बटते लिंग गुणोत्तर प्रमाणः एक गंभीर समस्या डॉ.विव्वनाथ कोवकर  70. भारतात स्वी-पुरुषातील असमतोलाचे प्रमाण प्रा.डॉ. राजेशी अप्याराव जाधव  71. जागीतिक व भारतीय लिंग—गुणोत्तर प्रवृतीच्या बदलाचा अभ्यास 202			102	
डॉ. एस. एस. देवनाळकर  59. 'भारतातील हरबलेल्या स्विया : मराठवाङ्याचे व्यष्टी अध्ययन डॉ.दीपक एम. भारती  60. भारतातील स्वी-पुरुष प्रमाण गुणौत्तर प्रवर्ती डॉ.मीडिव राजाराम परडे  61. भारतातील स्वी-पुरुष प्रमाण रचनेचा अध्यास प्रा.डॉ. हरिभाऊ कदम  62. भारतातील स्वी-पुरुष प्रमाण रचनेचा अध्यास प्रा.डॉ. रामदास डॉ. मुक्टे  63. भारतातील स्वी-पुरुष प्रमाणातील असमतीलाची कारणे प्रा.डॉ. रणेश भालेराव  64. घटते लिंग गुणोत्तर एक अभ्यास प्रा.डॉ. रथेश भालेराव  65. भारतील क्वी अर्थव्यवस्था आणि विकास योजना प्रा.डॉ. श्रेवे डी. स्वी., प्रा.डॉ. रदील स्वी.के.  66. उदिगीर तालुक्याची लोकसंख्याशास्त्रीय वैशिष्ट्ये प्राटील संतोष बालाजी, डॉ. कोरपकवाड ई. डी.  67. घटता लिंगानुपात और समाज की मनःरिथती प्रा. मडावी ए.डी., भालेराव सुधाकर नारायण  68. भारतातील स्त्री—पुरुष गुणोत्तरातील समतोल सुधारण्यासाठीच्या उपाययोजना प्रा. कनीशा देशमुख, अनीरहच्द गोरे  69. महलाब बटते लिंग गुणोत्तर प्रमाणः एक गंभीर समस्या डॉ.विव्वनाथ कोवकर  70. भारतात स्वी-पुरुषातील असमतोलाचे प्रमाण प्रा.डॉ. राजेशी अप्याराव जाधव  71. जागीतिक व भारतीय लिंग—गुणोत्तर प्रवृतीच्या बदलाचा अभ्यास 202	58	भारतातील स्त्री- पुरूष गुणोत्तरातील असमतोल : विशेष संदर्भ लातर जिल्हा	165	
डॉ. दीयक एम.भारती  60. भारतातीलस्त्री-पुरुष प्रमाण गुणीत्तर प्रवर्ती  डॉ.गॉडिंड राजाराम परडे  61. भारतातील स्त्री-पुरुष गुणीतरातील असमतोल सुवारण्यासाठी उपाययोजना प्रा.डॉ. हरिशास्त्र कदम  62. भारतातील स्त्री-पुरुष प्रमाण रचनेचा अभ्यास प्रा.डॉ. रामदास डी. मुक्टे  63. भारतातील स्त्री-पुरुष प्रमाणातील असमतोलाची कारणे प्रा.डॉ. रामदास डी. मुक्टे  64. घटते लिंग गुणोत्तर एक अभ्यास प्रा.डॉ.शंदे स्त्री. प्रा.डॉ.रंदील स्त्री.कं.  65. भारतीय कची अर्थव्यवस्था आणि विकास योजना प्रा.डॉ.अंबादास पांडुरंग वर्च  66. उर्वे गीर तालुक्याची लोकसंख्याशास्त्रीय वैशिष्ट्ये पाटील संत्रोच बालाजी, डॉ. कोरपकवाड ई. स्त्री.  67. घटता लिंगानूपात और समाज की मनःस्थिती प्रा. मखोगी ए.डी., भालेराव सुधाकर नाशयण  68. भारतातिल स्त्री-पुरुष गुणोत्तरातील समतोल सुधारण्यासाठीच्या उपाययोजना प्रा. मनीशा देशमुख, अनीरुध्द मोरे  69. घडला केंगानूपात अपाणार प्रमाणः एक गंभीर समस्या डॉ.विंग्वनाथ कोस्कर  70. भारतात स्त्री-पुरुषातील असमतोलाचे प्रमाण प्रा. डॉ.राजेश्री अप्पाराव जाधव  71. जागितिक व भारतीय लिंग-गुणोत्तर प्रवृतीच्या बदलाचा अभ्यास	,	डॉ. एस. एस. देवनाळकर	100	
60. पारतातीलस्त्री-पुरुष प्रमाण गुणौत्तर प्रवर्ती डॉ.गॉबिंद राजाराम परडे 61. भारतातील स्त्री-पुरुष गुणोत्तरातील असमतोल सुधारण्यासाठी उपाययोजना प्रा.डॉ.हरिशान्ड कदम 62. भारतातील स्त्री-पुरुष प्रमाण रचनेचा अध्यास प्रा.डॉ. रामदास डी. मुक्टे 63. भारतातील स्त्री-पुरुष प्रमाणातील असमतोलाची कारणे प्रा.डॉ. रमंग्र भालेराव 64. घटते लिंग गुणोत्तर एक अभ्यास प्रा.डॉ.शिंदे डी.व्ही., प्रा.डॉ.रंदील व्ही.कं. 65. भारतीय कृषी अर्थव्यवस्था आणि विकास योजना प्रा.डॉ.अंवावास पांडुरंग वर्वे 66. जव गी.र तालुक्याची लोकसंख्याशास्त्रीय वैशिष्ट्ये पाटील संत्रीय बालाजी, डॉ. कोरपकवाड ई. डी. 67. घटता लिंगानुपात और समाज की मृनःस्थिती प्रा. मडावी ए.डी., भालेराव सुधाकर नारायण 68. भारताततील स्त्री—पुरुष गुणोत्तरातील समतोल सुधारण्यासाठीच्या उपाययोजना प्रा. वर्नाशा देशमुख, अनीरुहद मोरे 69. महलाब कोल्कर 70. भारतात स्त्री-पुरुषातील असमतोलाचे प्रमाण प्रा. वर्गानुहवातील वर्गानुहवातील असमतोलाचे प्रमाण प्रा. वर्गानुहवातील वर्गानुहवातील अस्त्राच वर्गाच्या अभ्यास	59	भारतातील हरवलेल्या स्त्रिया : मराठवाड्याचे व्यष्टी अध्ययन	168	
हाँ.गोहिंद राजाराम परडे  176  177  177  178  178  178  178  178	. ·	डॉ.दीपक एम.भारती		
डॉ.गॉबिंद राजाराम परडे  61. भारतातील स्त्री-पुरुष गुणोत्तरातील असमतोल सुधारण्यासाठी उपाययोजना प्रा.डॉ.हरिभाऊ कदम  62. भारतातील स्त्री-पुरुष प्रमाण रचनेचा अभ्यास प्रा. डॉ. रामदास डी. मुक्टे  63. भारतातील स्त्री-पुरुष प्रमाणातील असमतोलाची कारणे प्रा. डॉ. रंगेण भालेराव  64. घटते लिंग गुणोत्तर एक अभ्यास प्रा.डॉ.शिंदे डी.वी., प्रा.डॉ.रंदील व्ही.के.  65. भारतीय कुची अर्थव्यवस्था आणि विकास योजना प्रा.डॉ.अंबादास पांडुरंग बर्चे  66. उद्गीह तालुक्याची लोकसंख्याशास्त्रीय वैशिष्ट्ये पाटील संतोष बालाजी, डॉ. कोरपकवाड ई. डी.  67. घटता लिंगानूपात और समाज की मनःस्थिती प्रा. मडावी ए.डी., भालेराव सुधाकर नारायण  68. भारताततील स्त्री—पुरुष गुणोत्तरातील समतोल सुधारण्यासाठीच्या उपाययोजना प्रा. बनीशा देशमुख, अनीरुध्द मोरे  69. भारतात स्त्री-पुरुष गुणोत्तर प्रमाणः एक गंभीर समस्या डॉ.विंग्बनाथ कोवक्तर  70. भारतात स्त्री-पुरुषातील असमतोलाचे प्रमाण प्रा. डॉ.राजेश्री अप्पाराव जाधव  71. जागतिक व भारतीय लिंग—गुणोत्तर प्रवृतीच्या बदलाचा अभ्यास 204	60	. भारतातीलस्त्री-पुरुष प्रमाण गुणौत्तर प्रवर्ती	173	
प्रा. डॉ. हरिशाऊ कदम  62. भारतातील स्त्री-पुरुष प्रमाण रचनेचा अघ्यास प्रा. डॉ. रामदास डी. पुक्टे  63. भारतातील स्त्री-पुरुष प्रमाणातील असमतोलाची कारणे प्रा. डॉ. रफंग भालेराव  64. घटते लिंग गुणोत्तर एक अभ्यास प्रा. डॉ. रफंग भालेराव  65. भारतीय क्षी अर्थव्यवस्था आणि विकास योजना प्रा. डॉ.अंबादास पांडुरंग बर्चे  66. उदगीर तालुक्याची लोकसंख्याशास्त्रीय वैशिष्ट्ये पार्टील. संतोष बालाजी, डॉ. कोरपंकवाड ई. डी.  67. घटता लिंगानुपात और समाज की मनःस्थिती प्रा. मडावी ए.डी., भालेराव सुधाकर नारायण  68. भारताततील स्त्री-पुरुष गुणोत्तरातील समतोल सुधारण्यासाठीच्या उपाययोजना प्रा. वनीशा देशमुख, अनीरुध्द मोरे  69. मंहलाचे घटते लिंग गुणोत्तर प्रमाणः एक गंभीर समस्या डॉ.विश्वनाथ कोव्कर  70. भारतात स्त्री-पुरुषातील असमतोलाचे प्रमाण प्रा. डॉ.रोलंशी अप्पराव जाधव  71. जागतिक व भारतीय लिंग—गुणोत्तर प्रवृतीच्या बदलाचा अभ्यास 204		डॉ.गोविंद राजाराम परडे		
प्रा. डॉ. हरिशाऊ कदम  62. भारतातील स्त्री-पुरुष प्रमाण रचनेचा अघ्यास प्रा. डॉ. रामदास डी. पुक्टे  63. भारतातील स्त्री-पुरुष प्रमाणातील असमतोलाची कारणे प्रा. डॉ. रफंग भालेराव  64. घटते लिंग गुणोत्तर एक अभ्यास प्रा. डॉ. रफंग भालेराव  65. भारतीय क्षी अर्थव्यवस्था आणि विकास योजना प्रा. डॉ.अंबादास पांडुरंग बर्चे  66. उदगीर तालुक्याची लोकसंख्याशास्त्रीय वैशिष्ट्ये पार्टील. संतोष बालाजी, डॉ. कोरपंकवाड ई. डी.  67. घटता लिंगानुपात और समाज की मनःस्थिती प्रा. मडावी ए.डी., भालेराव सुधाकर नारायण  68. भारताततील स्त्री-पुरुष गुणोत्तरातील समतोल सुधारण्यासाठीच्या उपाययोजना प्रा. वनीशा देशमुख, अनीरुध्द मोरे  69. मंहलाचे घटते लिंग गुणोत्तर प्रमाणः एक गंभीर समस्या डॉ.विश्वनाथ कोव्कर  70. भारतात स्त्री-पुरुषातील असमतोलाचे प्रमाण प्रा. डॉ.रोलंशी अप्पराव जाधव  71. जागतिक व भारतीय लिंग—गुणोत्तर प्रवृतीच्या बदलाचा अभ्यास 204	61	भारतातील स्त्री-पुरुष गुणोत्तरातील असमतोल सुधारण्यासाठी उपाययोजना	176	
प्रा. डॉ. रामदास डी. मुक्टे  3. भारतातील स्त्री -पुरुष प्रमाणातील असमतोलाची कारणे प्रा. डॉ. रंग्ग्रेण भालेराव  4. घटते लिंग गुणोत्तर एक अभ्यास प्रा.डॉ.शिंदे डी.की., प्रा.डॉ.रंदील व्ही.के.  65. भारतीय कृषी अर्थव्यवस्था आणि विकास योजना प्रा.डॉ.आंबादास पांडुरंग बर्वे  66. उदगीर तालुक्याची लोकसंख्याशास्त्रीय वैशिष्ट्ये पार्टील संतोष बालाजी, डॉ. कोरपकवाड ई. डी.  67. घटता लिंगानूपात और समाज की मनःस्थिती प्रा. मडावी ए.डी., भालेराव सुधाकर नारायण  68. भारताततील स्त्री—पुरुष गुणोत्तरातील समतोल सुधारण्यासाठीच्या उपाययोजना प्रा. मनीशा देशमुख, अनीरुध्द गोरे  69. महिलांचे घटते लिंग गुणोत्तर प्रमाणः एक गंभीर समस्या डॉ.विश्वनाथ कोक्कर  70. भारतात स्त्री-पुरुषातील असमतोलाचे प्रमाण प्रा. डॉ.राजेश्री अप्पाराव जाधव  71. जागतिक व भारतीय लिंग—गुणोत्तर प्रवृतीच्या बदलाचा अभ्यास 204				
63. भारतातील स्त्री -पुरुष प्रमाणातील असमतोलाची कारणे       182         ग्रा. डॉ. रंगेग्र भालेराव       184         64. घटते लिंग गुणोत्तर एक अभ्यास       184         प्रा. डॉ.शेंदे डी.की., प्रा.डॉ.रंदील व्ही.के.       187         65. भारतीय कृषी अर्थव्यवस्था आणि विकास योजना       187         प्रा. डॉ.अंबादास पांडुरंग वर्वे       189         पार्टील संतोष बालाजी, डॉ. कोरपकवाड ई. डी.       193         पार्टील संतोष बालाजी, डॉ. कोरपकवाड ई. डी.       193         प्रा. मडावी ए.डी., भालेराव सुधाकर नारायण       196         प्रा. मडावी ए.डी., भालेराव सुधाकर नारायण       196         प्रा. मनीशा देशमुख, अनीरुध्द गोरे       198         डॉ.विन्यनाथ कोक्कर       198         गारतात स्त्री-पुरुषातील असमतोलाचे प्रमाण       202         प्रा. डॉ.राजेश्री अप्पाराव जाधव       204	62	. भारतातील स्त्री-पुरुष प्रमाण रचनेचा अभ्यास	178	
184  प्रा.डॉ.शिंदे डी.व्ही., प्रा.डॉ.रंदील व्ही.के.  65. भारतीय कृषी अर्थव्यवस्था आणि विकास योजना  प्रा.डॉ.अंबादास पांडुरंग बर्वे  66. उदगीर तालुक्याची लोकसंख्याशास्त्रीय वैशिष्ट्ये  पाटील. संतोष बालाजी, डॉ. कोरपंकवाड ई. डी.  67. घटता लिंगानूपात और समाज की मृनःस्थिती  प्रा. मंडावी ए.डी., भालेराव सुधाकर नारायण  68. भारताततील स्त्री—पुरुष गुणोत्तरातील समतोल सुधारण्यासाठीच्या उपाययोजना  प्रा. विश्वाच घटते लिंग गुणोत्तर प्रमाणः एक गंभीर समस्या  69. घडिलांचे घटते लिंग गुणोत्तर प्रमाणः एक गंभीर समस्या  50. भारतात स्त्री-पुरुषातील असमतोलाचे प्रमाण  प्रा. डॉ.संक्श्री अप्पाराव जाधव  71. जागतिक व भारतीय लिंग—गुणोत्तर प्रवृतीच्या बदलाचा अभ्यास  204		प्रा. डॉ. रामदास डी. <b>मुक्टे</b>		
64. घटते लिंग गुणोत्तर एक अभ्यास       184         प्रा.डॉ.शेंदे डी.व्ही., प्रा.डॉ.रंपील व्ही.के.       187         65. भारतीय कषी अर्थव्यवस्था आणि विकास योजना       187         प्रा.डॉ.अंबादास पांडुरंग बर्वे       189         66. उदगीर तालुक्याची लोकसंख्याशास्त्रीय वैशिष्ट्ये       189         पाटील. संतोष बालाजी, डॉ. कोरपकवाड ई. डी.       193         67. घटता लिंगानूपात और समाज की मनःस्थिती       193         प्रा. मडावी ए.डी., भालेराव सुधाकर नारायण       196         श्रा. मनीशा देशमुख, अनीरूघ्द मोरे       198         डॉ.विश्वनाथ कोक्कर       198         ग्रा. मंत्रात स्त्री-पुरुषातील असमतोलाचे प्रमाण       202         प्रा. डॉ.राजेश्री अप्पाराव जाधव       204	63	. भारतातील स्त्री -पुरुष प्रमाणातील असमतोलाची कारणे	182	
प्रा.डॉ.शिंदे डी.व्ही., प्रा.डॉ.रंदील व्ही.कं. 65. भारतीय कृषी अर्थव्यवस्था आणि विकास योजना प्रा.डॉ.अंबादास पांडुरंग बर्वे 66. उदगीर तालुक्याची लोकसंख्याशास्त्रीय वैशिष्ट्ये 189 पाटील संतोष बालाजी, डॉ. कोरपकवाड ई. डी. 67. घटता लिंगानूपात और समाज की मनःस्थिती 193 प्रा. मडावी ए.डी., भालेराव सुधाकर नारायण 68. भारताततील स्त्री—पुरुष गुणोत्तरातील समतोल सुधारण्यासाठीच्या उपाययोजना 196 प्रा. नर्नीशा देशमुख, अनीरुध्द मोरे 69. महिलाब घटते लिंग गुणोत्तर प्रमाणः एक गंभीर समस्या 198 डॉ.विश्वनाथ कोल्कर 70. भारतात स्त्री-पुरुषातील असमतोलाचे प्रमाण 202 प्रा.डॉ.राजेश्री अप्पाराव जाधव		प्रा. डॉ. रयेश भालेराव		
प्रा.डॉ.शिंदे डी.की., प्रा.डॉ.रंवील व्ही.के.  65. भारतीय क्रषी अर्थव्यवस्था आणि विकास योजना प्रा.डॉ.अंबादास पांडुरंग बर्वे  66. उदगीर तालुक्याची लोकसंख्याशास्त्रीय वैशिष्ट्ये भाटील संतोष बालाजी, डॉ. कोरपकवाड ई. डी.  67. घटता लिंगानूपात और समाज की मनःस्थिती प्रा. मडावी ए.डी., भालेराव सुघाकर नारायण  68. भारताततील स्त्री—पुरुष गुणोत्तरातील समतोल सुधारण्यासाठीच्या उपाययोजना प्रा. सनीशा देशमुख, अनीरुध्द मोरे  69. महिलाब घटते लिंग गुणोत्तर प्रमाणः एक गंभीर समस्या डॉ.विश्वनाथ कोल्कर  70. भारतात स्त्री-पुरुषातील असमतोलाचे प्रमाण प्रा. डॉ.राजेश्री अप्पाराव जाधव  71. जागतिक व भारतीय लिंग—गुणोत्तर प्रवृतीच्या बदलाचा अभ्यास 204	64	. घटते लिंग गुणोत्तर एक अभ्यास	184	
प्रा. डॉ. अंबादास पांडुरंग बर्वे  66. उद गीर तालुक्याची लोकसंख्याशास्त्रीय वैशिष्ट्ये  पाटील संतोष बालाजी, डॉ. कोरपकवाड ई. डी.  67. घटता लिंगानूपात और समाज की मनःस्थिती  प्रा. मडावी ए.डी., भालेराव सुधाकर नारायण  68. भारताततील स्त्री—पुरुष गुणोत्तरातील समतोल सुधारण्यासाठीच्या उपाययोजना  प्रा. बनीशा देशमुख, अनीरूध्द मोरे  69. बॉ. बिंग्यनाथ कोक्कर  70. भारतात स्त्री-पुरुषातील असमतोलाचे प्रमाण  प्रा. डॉ. विंग्यनाथ कोक्कर  71. जागतिक व भारतीय लिंग—गुणोत्तर प्रवृतीच्या बदलाचा अभ्यास  204		प्रा.डॉ.शिंदे डी.व्ही., प्रा.डॉ.रंदील व्ही.के.		8
<ul> <li>66. उदंगीर तालुक्याची लोकसंख्याशास्त्रीय वैशिष्ट्ये  पाटील संतोष बालाजी, डॉ. कोरपकवाड ई. डी.</li> <li>67. घटता लिंगानूपात और समाज की मनःस्थिती  प्रा. मडावी ए.डी., भालेराव सुधाकर नारायण</li> <li>68. भारताततील स्त्री—पुरुष गुणोत्तरातील समतोल सुधारण्यासाठीच्या उपाययोजना  प्रा. मनीशा देशमुख, अनीरूध्य मोरे</li> <li>69. महिलाचे घटते लिंग गुणोत्तर प्रमाणः एक गंभीर समस्या  डॉ.विश्वनाथ कोक्कर</li> <li>70. भारतात स्त्री-पुरुषातील असमतोलाचे प्रमाण  प्रा. डॉ.राजेश्री अप्पाराव जाधव</li> <li>71. जागतिक व भारतीय लिंग—गुणोत्तर प्रवृतीच्या बदलाचा अभ्यास</li> <li>204</li> </ul>	65	. भारतीय कृषी अर्थव्यवस्था आणि विकास योजना	187	
पाटील संतोष बालाजी, डॉ. कोरपकवाड ई. डी.  67. घटता लिंगानूपात और समाज की मनःस्थिती प्रा. मडावी ए.डी., भालेराव सुधाकर नारायण  68. भारताततील स्त्री—पुरुष गुणोत्तरातील समतोल सुधारण्यासाठीच्या उपाययोजना प्रा. सनीशा देशमुख, अनीरूध्द मोरे  69. महिलाचे घटते लिंग गुणोत्तर प्रमाणः एक गंभीर समस्या डॉ.विंग्वनाथ कोक्कर  70. भारतात स्त्री-पुरुषातील असमतोलाचे प्रमाण प्रा. डॉ.राजेश्री अप्पाराव जाधव  71. जागतिक व भारतीय लिंग—गुणोत्तर प्रवृतीच्या बदलाचा अभ्यास 204			¥	
<ul> <li>57. घटता लिंगानूपात और समाज की मनःस्थिती प्रा मडावी ए.डी., भालेराव सुधाकर नारायण</li> <li>68. भारताततील स्त्री—पुरुष गुणोत्तरातील समतोल सुधारण्यासाठीच्या उपाययोजना प्रा. यनीशा देशमुख, अनीरुध्द मोरे</li> <li>59. यहिलांचे घटते लिंग गुणोत्तर प्रमाणः एक गंभीर समस्या डॉ.विश्वनाथ कोक्कर</li> <li>70. भारतात स्त्री-पुरुषातील असमतोलाचे प्रमाण प्रा.डॉ.राजेश्री अप्पाराव जाधव</li> <li>71. जागतिक व भारतीय लिंग—गुणोत्तर प्रवृतीच्या बदलाचा अभ्यास</li> <li>204</li> </ul>	66		189	
प्रा मडावी ए.डी., भालेराव सुधाकर नारायण  68. भारताततील स्त्री—पुरुष गुणोत्तरातील समतोल सुधारण्यासाठीच्या उपाययोजना प्रा. सनीशा देशमुख, अनीरुध्द मोरे  69. महिलाचे घटते लिंग गुणोत्तर प्रमाणः एक गंभीर समस्या डॉविश्वनाथ कोक्कर  70. भारतात स्त्री-पुरुषातील असमतोलाचे प्रमाण प्रा.डॉ.राजेश्री अप्पाराव जाधव  71. जागतिक व भारतीय लिंग—गुणोत्तर प्रवृतीच्या बदलाचा अभ्यास 204	. 7		# <sub>E</sub>	
<ul> <li>68. भारताततील स्त्री-पुरुष गुणोत्तरातील समतोल सुधारण्यासाठीच्या उपाययोजना प्रा. मनीशा देशमुख, अनीरुध्द मोरे</li> <li>69. महिलांचे घटते लिंग गुणोत्तर प्रमाणः एक गंभीर समस्या डॉ.विंग्वनाथ कोक्कर</li> <li>70. भारतात स्त्री-पुरुषातील असमतोलाचे प्रमाण प्रा.डॉ.राजेश्री अप्पाराव जाधव</li> <li>71. जागतिक व भारतीय लिंग-गुणोत्तर प्रवृतीच्या बदलाचा अभ्यास</li> <li>204</li> </ul>	67.		193	
प्रा. बनीशा देशमुख, अनीरुध्द मोरे  69. महिलांचे घटते लिंग गुणोत्तर प्रमाणः एक गंभीर समस्या  हाँ.विश्वनाथ कोक्कर  70. भारतात स्त्री-पुरुषातील असमतोलाचे प्रमाण  प्रा.हाँ.राजेश्री अप्पाराव जाधव  71. जागतिक व भारतीय लिंग—गुणोत्तर प्रवृतीच्या बदलाचा अभ्यास  204			140	
प्रा. बनीशा देशमुख, अनीरुध्द मोरे  69. महिलांचे घटते लिंग गुणोत्तर प्रमाणः एक गंभीर समस्या  हाँ.विश्वनाथ कोक्कर  70. भारतात स्त्री-पुरुषातील असमतोलाचे प्रमाण  प्रा.हाँ.राजेश्री अप्पाराव जाधव  71. जागतिक व भारतीय लिंग—गुणोत्तर प्रवृतीच्या बदलाचा अभ्यास  204	68.	भारताततील स्त्री-पुरुष गुणोत्तरातील समतोल सुधारण्यासाठीच्या उपाययोजना	196	
<ul> <li>डॉ. विश्वनाथ कोक्कर</li> <li>70. भारतात स्त्री-पुरुषातील असमतोलाचे प्रमाण</li> <li>प्रा.डॉ. राजेश्री अप्पाराव जाधव</li> <li>71. जागतिक व भारतीय लिंग-गुणोत्तर प्रवृतीच्या बदलाचा अभ्यास</li> <li>202</li> <li>204</li> </ul>		प्रा. मनीशा देशमुख, अनीरुध्द मोरे	ž	
70. भारतात स्त्री-पुरुषातील असमतोलाचे प्रमाण 202 प्रा.डॉ.राजेश्री अप्पाराव जाधव 71. जागतिक व भारतीय लिंग—गुणोत्तर प्रवृतीच्या बदलाचा अभ्यास 204	69.		198	
प्रा.डॉ.राजेश्री अप्पाराव जाधव 71. जागतिक व भारतीय लिंग—गुणोत्तर प्रवृतीच्या बदलाचा अभ्यास 204				
71. जागतिक व भारतीय लिंग—गुणोत्तर प्रवृतीच्या बदलाचा अभ्यास 204	70.		202	
				14
मारोली सदाशिव कदम, डॉ. एस.एस. पतंगे	71.		204	
		भारोती सदाशिव कदम, डॉ. एस.एस. पतंगे		

4)



## RESEARCH JOURNEY International Multidisciplinary E-Research Journal

Impact Factor - (SJIF) - 6.261, (CIF) - 3.452, (GIF) -0.676 Special Issue - 106(A)

Male Female Ratio Imbalance in India

March 2019

UGC Approved No. 40705

ISSN-2348-7143

## 'भारतातील स्त्री - पुरुष प्रमाणाचे अध्ययन'

डॉ. नंदिकशोर मुळे

अर्थशास्त्र विभाग प्रमुख व संशोधक मार्गदर्शक , सुंदररावजी सोळके महाविद्यालय, माजलगाव जि.बीड

#### प्रस्तावना :-

कोणत्याही देशाचा आर्थिक विकास त्या देशात उपलब्ध असलेली नैसर्गिक संपत्ती आणि येथील लोकसंख्या व तिचे स्वरुप यावर अवलंबुन असतो. भारताच्या लोकसंख्येसबंधी महत्त्वाची गोष्ट म्हणजे भारत हा जागातील एक अतिजनसंस्थेचा देश समजण्यात येत असून भारताची लोकसंख्या जागितक लोकसंख्येच्या शेकडा 16 आहे. म्हणून अशा देशाच्या लोकसंख्येच्या अभ्यासात स्त्री - पुरुषांच्या प्रमाणाचा अभ्यास करणे महत्त्वाचे ठस्ते. या प्रमाणाचा संबंध जननदर आणि मृत्यूदराशी जोडला जातो. एकूण स्त्री - पुरुष प्रमाणात स्त्रियांचे प्रमाण जास्त असेल तर जननदर जास्त राहातो. मात्र भरतात विविध घटक राज्यामध्ये स्त्री - पुरुष प्रमाण वेगवेगळे आढळते. स्त्री - पुरुष प्रमाण :-

1991 सालच्या शिरगणनीनुसार 84.4 कोटी लोकसंख्येपैकी (जम्मू व काश्मीर सोडून) पुरुषाची संख्या 43.7 कोटी आणि स्त्रियांची संख्या 40.7 कोटी होती. स्त्री पुरुषांचे प्रमाण 1000 पुरुषामागे 927 स्त्रिया असे होते. ते प्रमाण 2001 च्या शिरगणनीनुसार 102.7 कोटी लोकसंख्येपैकी पुरुषांची संख्या 53.13 कोटी असुन स्त्रियांची संख्या 49.57 कोटी होती. स्त्री पुरुषांचे प्रमाण 1000 पुरुषांमागे 933 स्त्रिया असे होते. तर 2011 च्या शिरगणनीनुसार दर 1020 पुरुषामागे स्त्रियांचे प्रमाण 940 इतके होते.

भारतातील स्त्र - पुरुषांचे प्रमाण (1000 पुरुषांमागे स्त्रियांचे संख्या)

वर्ष	1901	1911	1921	1931	1941	1951	1961	1971	1981	1991	2001	2011
संख्या	972	964	955	950	945	946	941	930	934	927	933	940

स्त्रोत - आर्थिक सर्वेक्षण 2002

वरील तक्यात 1901 पासुन 1991 पर्यंत स्त्री - पुरुष प्रमाणात निरंतर घट झालेली आढळते. 2001 च्या जन - गणनेनुसार स्त्रियांच्या संख्येत थोडीशी वाढ झालेली आहे. 2001 च्या जन - गणनेनुसार स्त्रियांच्या संख्येत थोडीशी वाढ झालेली आहे. 2001 च्या एकूण लोकसंख्येत पुरुषांची संख्या 53.13 कोटी तर स्त्रियांची संख्या 49.57 कोटी होती एकूण लोकसंख्येत पुरुषांचे प्रमाण 51.70 % आहे तर स्त्रीचे प्रमाण 48.30 % आहे. भारतातील रत्री - पुरुषांच्या प्रमाणाचा विचार केला तर 1991 मध्ये स्त्री - पुरुष प्रमाणात सर्वात जास्त घट अढळून येते. दर 1000 पुरुषामागे 1991 मध्ये 927 ऐवढे कमी प्रमाण आपणास दिसुन येते. 1901 मध्ये सर्वात जास्त म्हणजे दर 1020 पुरुषामागे 972 स्त्रियांचे प्रमाण होते.

महाराष्ट्रातील स्त्रि - पुरुषांचे प्रमाण (1000 पुरुषांमागे स्त्रियांची संख्या ) (जनगणना 2011 नुसार)

अ.क्र	विभाग ।	स्त्रि - पुरुष प्रमाण
1	कोकण (बृहन्मुंबई सह)	891
2	कोकण (वगळुन)	922
3	नाशिक	934
4	पुणे	937
5	औरंगाबाद	926
6	अमरावती	940
7	नागपूर	961
	महाराष्ट्र	925

आधार :- भारताचे महानिबंधक

वरील तक्त्यात सन 2011 च्या जनगननेनुसार महाराष्ट्र राज्यातील एकूण 7 विभागातील स्त्रि - पुरुष प्रमाण दर्शविण्यात आलेले आहे. कोकणा (बृहमुंबई सह) मध्ये 1020 पुरुषामागे स्त्रियांची संख्या 891 ऐवढी कमी आहे. कोकणा (बृहमुंबई वगळता) मध्ये दर 1020 पुरुषामागे स्त्रियांची संख्या 922 इतकी आहे तर नाशिक विभागात 934, पुणे विभागात 937, औरंगाबाद विभागात 926, अमरावती विभागात 940 तर नागपूर विभागात 961 इतकी संख्या आहे. याचाच अर्थ एकुण महाराष्ट्रात 2011 च्या जनगननेनुसार दर 1000 पुरुषामागे स्त्रियांचे प्रमाण 925 इतके अल्य असल्याचे दिसुन येते.

मराठवाडा विभागातील 2001 व 2011 नुसार स्त्रि - पुरुष प्रमाणे

अ.क्र	जिल्हा	2001	2011
1	औरंगाबाद	924	917
. 2	जालना	951	929 .
3	परभणी	958	940
4	हिंगोली	953	935
5	बीड	936 .	912
6	• માંદેહ	942	937.
7	उस्मानाबाद	932	920
8	लातुर	935	924





### RESEARCH JOURNEY International Multidisciplinary E-Research Journal

March 2019

019 UGCApp

UGC Approved No. 40705

ISSN-2348-7143

Impact Factor - (SJIF) - 6.261, (CIF) - 3.452, (GIF) -0.676 Special Issue - 106(A)
Male Female Ratio Imbalance in India

आधार - भारताचे महानिबंधक

वरील तक्त्यात मराठवाड्यातील सर्व जिल्हातील स्त्रि - पुरुष प्रमाण दर्शविण्यात आलेले आहे. यामध्ये 2001 व 2011 च्या जनगननेनुसार विचार केला तर 2001 मध्ये स्त्रियांचे प्रमाण 2011 पेक्षा जास्त दिसून येत आहे. येथे सर्वात कमी स्त्रि - पुरुष प्रमाण असणारा जिल्हा बीड व जास्त प्रमाण आसणारा जिल्हा परभणी 2011 मध्ये दिसून येतो. म्हणजेच मराठवाडा विभागात स्त्रि - पुरुष प्रमाण सर्वत्र वेगवेगळे दिसून येते.

भारतामध्यें 2001 मध्ये स्त्रि - पुरुष प्रमाण 933 होते, तर 2011 मध्ये ते 943 ऐवढे आहे. म्हणजेच 2001 पासून 2011 पर्यंत स्त्रि - पुरुष प्रमाणामध्ये 10 % ने वाढ झालेली दिसून येते. भारतामधील जिल्हानुसार सर्वात जास्त स्त्रि - पुरुष प्रमाण आसणारे दोन जिल्हे माहे (पुडुचेरी) येथे स्त्रि - पुरुष प्रमाण 1176 असुन अल्मोडा या उत्तराखंड जिल्ह्यात हे प्रमाण 1139 इतके आहे. तसेच भारतातील सर्वात कमी स्त्री - पुरुष प्रमाण आसणारे दोन जिल्हे यामध्ये दमन येथे 533 प्रमाण व लेह (जम्मू काश्मीर) येथे 583 इतके स्त्री - पुरुष प्रमाण आहे. भारतातील सर्वात जास्त स्त्री - पुरुष प्रमाण आसणारे राज्य यामध्ये केरळ - 1084, तिमळनाडु 996, आंध्रप्रदेश 993, माणीपुर 992, व छत्तीसगढ 991 असुन कमी स्त्री - पुरुष प्रमाण आसणारे राज्य यामध्ये हिरयाणा 879, जम्मू काश्मीर 889, सिक्किम 890, पंजाब 895 व उत्तर प्रदेश 912 हे आहेत.

### सारांश:

स्त्रिला अजुनही दिला जाणारा कनिष्ठ दर्जा 'मुलगा म्हणजे वंशाचा दिवा' या सारखी परंपरागत मते व परिणामी मुर्लीकडे होणरे दूर्लक्ष व हेडसांड ही देशातील स्त्री - पुरुष प्रमाण प्रतिकूल असण्या मागील कारणे आहेत. परंतू अलिकडील काळात स्त्रियांकडे पाहण्याच्या दृष्टीकोन बदलत आहे. स्त्रियांना सामाजिक सुरक्षितता, आरोग्य विषयक सुधारणा केल्या तर निश्चितच स्त्रियांच्या प्रमाणात वाढ होईल.

### संदर्भ :

- 1. भारतीय अर्थव्यवस्था व नियोजन के. सागर
- 2. भारतीय अर्थव्यवस्था श्रीधर देशपांडे, विनायक देशपांडे
- 3. भारतीय अर्थव्यवस्था प्रा. एन.एल. चव्हाण
- 4. महाराष्ट्राची आर्थिक पाहाणी 2011-12 व 2012-13
- 5. इंटरनेट

अचि सवास्थान

संपादक डॉ. बालाजी शिंदे ∎डॉ. अंशद शडमे

अनुभव: अध्यापन १० वर्ष, दैनिक हिंदुस्थान, दैनिक पुढारी, दैनिक पुण्यनगरी, इत्यादी कुत्तपत्रात पंधाा वर्षाचा अनुभव.

E-mail: petilbalaji53@gmail.com

मो.नं.१४२०१७६५८२,

कृपी पत्रकारिता या विषयावर पुस्तकाचं लेखन.

राष्ट्रीय चर्चासत्राचे आयोजन.

विविध विषयांवस्ती लेखन.

सामाजिक बद्धा आणा सुवास्त्री संपादक - डॉ. बालाजी शिंदे / डॉ. अंगद गर्ज

मराठी समाजशास्त्र परिषद्, महाराष्ट्र - आजिव सदस्य चर्चासत्र, परिषद, कार्यशाळेत सहभाग व पेपा वाचन पृण्यश्लोक अहिल्यादेवी होळकर महाविद्यालय राष्ट्रीय, आंतरराष्ट्रीय, राज्य, च विद्यापीठ स्तरीय गष्टीय चर्चामत्राचे आयोजन- मार्च २०१९ अध्यापन अनुभव: पदवी ११ वर्ष राणीसावरणाव जि.परभणी





एम.ए.एम.फिल. पीएच.डी महाव्यक प्राध्यापक जो. अनाह नाहो

राणीमावरगाव तालुका गंगाखेड, जिल्हा परमणी पृण्यश्लोक अहिल्यादेवी होळकर महाविद्यालय गा.डॉ. बालाजी लक्ष्मणगांव जिंद B.M.C.J., M.A.M.C.J., PH.D.) वृत्तपत्रविद्या, विभागप्रमुख,

# Post-Globalisation: Socio-Economic Problems before Indian Economy

Dr. N. K. Muley

Asso. Prof., Sunderrao solanke Mahavidhyalaya, Majalgaon, Dist. Beed. Mo. No.: 9657050064

### Abstract:

After several years of subjugation by Britisher's, India was trying hard to bring it's economy on the track of development with the help of planned model of economy. In pre-globalisation period, immediately after independence the emphasis of India have been on agricultural sector. further it sharply shifted from unproductive agriculture sector to industrial sector. Till economic reforms of 1991, India's journey towards the development was very slow and the growth rate of the country was unable to cater to the vast and emerging needs of ever increasing population of India. This phenomenon leads to the increasing poverty and unemployment year by year rather to decrease it. After 1991, the pace of rate of growth of the Indian economy increased which helps somehow to bring down the rate of unemployment and poverty. Although after 1991 India still dealing with decades long fundamental problem of unemployment, poverty, social security and so on. This article throws light on the prevailing problems and prospectus before Indian economy after globalisation.

Keywords: Globalisation, Economic reforms, Poverty, Unemployment, Growth Rate, Economic Development.

## 1. Introduction:

India was a backward economy at the time of independence. India's state of the economy at the time of independence can be characterised as: a) stagnant and steady agriculture, b)poor technological and scientific capabilities, c) limited industrialisation,

d) less developed means of transport and communication, e) inadequate health and educational facilities, f) absence of social security arrangements and g) rampant poverty and unemployment. If we see the pre-globalisation period, the development pattern of India is characterised by centralised planning, government's regulation over basic and key industries, excessive control private industries, trade protectionism through tariff and non-tariff barriers and cautious and selective approach towards foreign capital. These were the obstacles in front of the foreign capital flow in India before 1991. As a result Indian economy grew at an average rate of 3.5% per annum during first thirty years (1950-1980) after independence. Consequently economic reforms were undertaken, though on a small scale by reducing control over industries through industrial policy 1985. Economic reforms get boosted when government of India announced a new industrial policy in 1991, since then the process of liberalisation, privatisation and globalisation is underway. As a result of this move, employment opportunities gets increased with the flow of foreign capital which helps to curb decades long problem of poverty to some extent. India developed a good foreign relation which helps to advance in new technology and technical know-how in collaboration with the foreign countries.

## 2. Objectives of the research paper

The present research is written by keeping in view the following objectives:

- 2.1 To understand the concept of the globalisation.
- 2.2 To know the prospectus of Indian economy after globalisation.

### 3.Data Collection

The present research paper is based on secondary data i.e., books, journals, websites etc.

## 4. Research Method

The present research paper describes the problems and prospectus of Indian economy after globalisation. Hence descriptive method of

5. Problems before Indian economy after globalisation

5.1. Problem of poverty: The root cause of social insecurity in India is poverty and it is because the lack of adequate employment opportunities. Widespread poverty in India is because of no. of. factors viz., population explosion, lack of industrialisation, failure of land reforms, failure of fiscal policies in reducing the gap between rich and poor. Poverty in India is chronic and multidimensional phenomenon. There is geography of poverty as poverty being concentrated in rural areas of certain states. There is sociology of poverty with certain social groups suffering the most, unfavourable land-man ratio also leads to increase in poverty.

5.2. Problem of Unemployment: Unemployment is a situation when willing workers fails to get jobs at prevailing wage rate. Unemployment is found in both rural as well as urban area.

5.2.1. Urban unemployment: urban unemployment may be classified into two categories: a) industrial unemployment, b) educated unemployment. Till the mid-1960, industrial expansion in the country was quite satisfactory and hence labour could be absorbed in the urban industrial pockets. In the mid 1960's the rate of growth of industrial development revealed the problem of industrial unemployment in urban areas the problem of unemployment is linked with fluctuations in the state of business, transport, industry Any change in this is reflected in increase or decrease in employment figures.

5.2.2 Rural unemployment: Unemployment in agricultural sector is the most serious problem. Basically seasonal and open unemployment is found in Indian agriculture sector. Over crowdedness is another reason of rural unemployment. Hence marginal productivity of many hands in agricultural sector is zero.

5.3. Inclusive growth and social security: inclusive growth may be defined as growth that promotes equal opportunities and increases access to these opportunities. This concept appears in Asian Development Bank's Strategy 2020. The main idea in

ADBS approach is to focus on productive employment as an important element of inclusive growth. Inclusive growth has three dimensions:

- a) Equity among all sections of the society.
- b) Equity among all sectors of the economy,
- c) Equity among all regions in the country.

Growth is inclusive when it creates economic opportunities along with ensuring equal access to them. Social security is an essential ingredient in the protection, development and full utilisation of human resources.

- 5.4. Food and energy security: Food security has been one of the major components of social security. After 26 years of globalisation India still have to struggle for food security. Recently India have passed National food security act to ensure food availability to the poor people at the minimum price.
- 5.5. Energy Security:India currently ranks as the world's seventh largest energy producer accounting for about 2.49% of worlds total annual energy production. It is also the world's fifth largest energy consumer accounting for about 3.45% of the world's total annual energy consumption. However, owing to its massive population estimated at present 127 crore which accounts for 16.4% of world's population. India's per capita consumption is one of the lowest in the world.
- 5.6. Regional Inequalities: Regional imbalances in India are cause of concern. Successive plans have failed to reduce the income inequalities between urban and rural areas. After globalisation most of the industries are located in the urban areas hence several other problems are creating like concentration of population, pressure of providing infrastructure facilities to large amount of people residing in urban area.
- 5.7. Digital tools for governance: Digitalising the governance is one of the major problems in front of the government. India's large amount of population is financial illiterate, this will take decades to make Indian population financial literate. Government is taking initiatives like DBT, Jan DhanYojana, linking several

services with Aadhar, developing online service portals. These all services become the milestones once country overcome the problem of financial illiteracy.

5.8. Environmental protection and sustainable development: Rapid growth of industrialisation in India after 1991 helped to solve the major problems like poverty, unemployment and also became a major cause of environmental degradation. Now India is focusing towards the healthy industrialisation so that the development of the nation will be achieved but in a sustainable way.

### 6. Conclusion:

Indian economy has a history of overarching economic policies right from the independence to the dramatic economic reforms of 1991. During the five year plans initiated in the 1950's the economic reforms of India somewhat followed the democratic socialist principle with more emphasis on the growth of the public and rural sector, central planning, business regulation and intervention of the state in the finance and labour market. But this model of economy doesn't help India to solve the problems of billions of people residing in India with a hope to enjoy the sweet fruits of the independence after several years of subjugation. The real journey of India towards the global economy started somewhat slightly by liberalising its economy in 1985. But in 1991, India's financial condition became very worse that they could not be able to manage foreign exchange to meet the imports of at least of seven days. Since then India slowly take a nerve of the development with liberalising its economy, inviting foreign capital opening the door of the key sectors of the economy to the foreign companies. This move helps India to reduce the severity of the problem of poverty & unemployment but invited other emerging problems like environmental degradation, regional imbalance and so on. Although, there are always two sides of the coin. Now India is progressing towards becoming real global economy with the goal of sustainable development.

### References:

1) Govt. Of India, Ministry Of Finance, Budget Speech of the

Finance Minister, 2013-14.

2) Govt. Of India, Planning Commission, An Approach To The Twelfth Five Year Plan, October2011, P.5.

3) Govt. Of India, Planning Commission, An Approach To The

Eleventh Five Year Plan, November 2006, P.5.

4) Govt. Of India, Planning Commission, An Approach To The First Five Year Plan(1951-1956), Pp. 437-38.

Twenty five years of economic reforms of India (1991-2016),
 m. m. Sury, new century publications new Dethi, ISBN 978-

81-7708-350-7, pp. 3-4.

Twenty five years of economic reforms of India (1991-2016), m. m. Sury, new century publications New Delhi, ISBN 978-81-7708-350-7, pp. 41-47.